

DE REDACTIE PRIVAAT

PROCEDEREN BIJ DE ROTTERDAM DISTRICT COURT EN DE NETHERLANDS COMMERCIAL COURT

Mark H. WISSINK

1. In TPR is enige tijd terug aandacht besteed aan de concurrentie tussen landen op het gebied van hun rechtsstelsels en hun rechtspraak(1). In dat verband zijn de verdere ontwikkelingen in Nederland het vermelden waard. Bij de rechtbank Rotterdam kunnen partijen sinds 1 januari 2016 in het Engels procederen. Bij rechtbank en hof Amsterdam gaat, naar verwachting per 1 januari 2017, een *Netherlands Commercial Court* ('NCC') van start. Deze initiatieven moeten worden onderscheiden van 'KEI', het programma Kwaliteit en Innovatie, van de Rechtspraak(2). KEI geldt voor alle gerechten in Nederland en beoogt onder meer een versnelling van procedures en de introductie van digitaal procederen. Als invoeringsdatum voor de KEI-wetgeving is thans 2017 voorzien(3). De beide hier genoemde initiatieven houden uiteraard rekening met de komst van KEI.

2. In de praktijk is het gebruik van de Engelse taal in procedures niet onbekend, bijvoorbeeld ter gelegenheid van een mondelinge behandeling

(1) X.E. KRAMER, 'Competitie de Europese civiele rechtsruimte. Een spanningsveld in de grensoverschrijdende geschillenbeslechting', *TPR* 2014(4), 1745-1806 en B. ALLEMEERSCH, 'Civiele justitie en concurrentiekracht: een nieuw paradigma', *TPR* 2014(4), 1807-1848. J. KORTMANN, 'Collectieve schadeafwikkeling: over de 'concurrentiekracht van het Nederlandse model'', *TPR* 2014(4), 1593-1606 richt zich op collectieve afwikkeling van massaschade. Daarop ziet deze bijdrage niet.

(2) In Nederland presenteren de gerechten zich gezamenlijk als 'de Rechtspraak' met een hoofdletter. Daarmee wordt deze staatsmacht onderscheiden van haar activiteit, dat wil zeggen 'rechtspraak'.

(3) Zie daarover onder meer H.W. WEFERS BETTINK, 'Digitalisering van de civiele procedure: gevolgen voor de procespraktijk', *TCR* 2015(1), 1-6; J.D.A. DEN TONKELAAR, 'De regisserende zaaksrechter: de regierol van de rechter volgens KEI', *TCR* 2015/4, 105-113; J.J. DAMMINGH en L.M. VAN DEN BERG, 'Enkele inhoudelijke aspecten van KEI: waar gaat en waar moet het naartoe?', *TCR* 2016(1), 25-33; C.J.M. KLAASSEN, 'De civiele procedure volgens KEI', *RMThemis*, 2016-1, 74 e.v.

of bij de overlegging van stukken zonder vertaling(4). Volgens een recent arrest van de Hoge Raad is het overleggen van een vertaling van een in de procedure overgelegd schriftelijk stuk dat tot bewijs moet dienen, in beginsel niet noodzakelijk als die productie is gesteld in de Engelse, Duitse of Franse taal. De rechter kan echter een vertaling verlangen als hij dat nodig of wenselijk acht voor de behandeling van de zaak, mede gelet op de belangen van de wederpartij(5). Deze bereidheid om, waar dat mogelijk is en verantwoord wordt geacht, ook te werken met een andere taal werkt kostenbesparend en bevordert efficiënte rechtspraak.

Het Rotterdamse initiatief bouwt hierop voort. Partijen kunnen ervoor kiezen om een procedure bij de rechtbank te voeren op basis van de ‘Procesafspraken bij keuze voor Engelstalig procederen’(6). Dat kan in dagvaardingszaken op het gebied van het zee- en vervoerrecht of de internationale handelskoop, die tussen (uitsluitend) professionele partijen worden gevoerd en worden aangebracht bij de rechtbank Rotterdam in de periode van 1 januari 2016 tot 1 juli 2017. Voorlopig gaat het dus om een proefperiode. Het gerechtshof Den Haag en de Hoge Raad ondersteunen deze proef.

De procesafspraken bevatten praktische regels over Engels als taal van de processtukken, van de zitting, voor het horen van getuigen en deskundigen en voor het opnemen van een ter zitting bereikte schikking in een proces-verbaal. Zij geven aan wanneer het Nederlands, gezien de huidige wetgeving, als taal in beeld komt, zoals bij het vonnis. Procederen in het Engels moet nu in de praktijk nog op gang komen. De daartoe geboden mogelijkheid past in het streven van de rechtbank Rotterdam om zich actiever internationaal te positioneren(7).

3. De oprichting van een *Netherlands Commercial Court* heeft meer voeten in de aarde. Dit initiatief van de Rechtspraak ziet op de introductie van

(4) Zie C. SIKKEL en P.A.M. VAN SCHOUWENBURG-LAAN, ‘Studiemiddag NVZV 14 december 2015 – Actualiteiten maritieme kamer Rechtbank Rotterdam’, *Tijdschrift Vervoer & recht* 2016(1), 20 (over maritieme zaken bij de rechtbank Rotterdam); E. BAUW, ‘Ondernemerschap in de rechtspleging. Over de kansen van een Netherlands Commercial Court’, *Ars Aequi* 2016, 97 (over de gespecialiseerde octrooikamers van de rechtbank en het gerechtshof Den Haag); R. HERMANS, ‘Een Netherlands Commercial Court’, in G.C. Makkink e.a. (red.), *Ik ben niet overtuigd. Opstellen aangeboden aan mr. P. Ingelse* (Nijmegen: Ars Aequi Libri 2015), 187-196 (over de Ondernemingskamer bij het gerechtshof Amsterdam). In de genoemde bundel, 541-548, bepleit H. WARENDORF, ‘Engels als proces taal bij een commercial court en ook bij de Ondernemingskamer?’, dat de Ondernemingskamer meer gaat inzetten op procederen in het Engels.

(5) HR 15 januari 2016, deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2016:65 = *JIN* 2016/39 noot N. DE BOER. De conclusie van A-G Keus voor dit arrest bevat nadere informatie over het gebruik van het Nederlands en andere talen in Nederlandse procedures. Zie daarover ook het in noot 4 genoemde artikel van Warendorf.

(6) Zie www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Procesafspraken-bij-keuze-voor-Engelstalig-procederen.pdf, ook beschikbaar als ‘Procedure Rules when opting to conduct legal proceedings in English’.

(7) C. SIKKEL en P.A.M. VAN SCHOUWENBURG-LAAN, *Tijdschrift Vervoer & recht* 2016(1), 20.

een speciale voorziening voor complexe internationale handelszaken per 1 januari 2017. De NCC beoogt de positie van de Nederlandse rechtspraak ten opzichte van arbitrage en buitenlandse rechtbanken zoals de *London Commercial Court* te versterken, althans niet (verder) te doen verzwakken(8). Bij de NCC staat dus het bieden van een aantrekkelijk forum voorop, waar procederen in het Engels bij hoort. De NCC richt zich op het internationale bedrijfsleven in het algemeen, waaronder de financiële sector.

Het plan tot oprichting van de NCC noemt als beoogde voordelen de verbetering van het Nederlandse vestigings- en ondernemingsklimaat en een versterking van de internationale relevantie en aantrekkelijkheid van de Nederlandse rechtspraak. Voorts worden economische voordelen verwacht die zijn gelegen in een grotere omzet voor de Nederlandse advocatuur, lagere transactiekosten voor Nederlandse bedrijven en kortere doorlooptijden. Angelsaksische procedures zouden gemiddeld vijf maal zo duur zijn en, inclusief de *discovery*-fase, langer duren(9).

De procedure bij de NCC zal worden toegesneden op de aard van de te behandelen zaken en de wensen van partijen. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan een regiecomparitie waarin de aanpak van de zaak met partijen kan worden besproken, het gebruik van videoconferenties en de inzet van *court reporters* voor woordelijke verslagen van het verhandelde(10). De procedure is volledig Engelstalig, dus ook de uitspraak van de rechter. Daarvoor zal een wettelijke basis komen(11). Partijen kunnen overigens kiezen voor de Nederlandse taal, bijvoorbeeld als twee Nederlandse bedrijven ervoor kiezen een complex zakelijk geschil aan de NCC voor te leggen.

De NCC zal bestaan uit speciale meervoudige kamers binnen de rechtbank Amsterdam en het gerechtshof Amsterdam. Binnen deze bestaande instituten zal een nieuwe organisatie met een eigen werkpraktijk tot stand moeten worden gebracht. De Amsterdamse gerechten dienen te beschikken over een aantal rechters en raadsheren, die ervaring hebben met internationale zaken, beschikken over gespecialiseerde juridische kennis en de Engelse taal zeer

(8) Zie het bericht op www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Plan-voor-speciale-voorziening-handelsconflicten-definitief.aspx. Het achterliggende rapport 'Plan tot oprichting van de Netherlands Commercial Court inclusief kosten-batenanalyse', Raad voor de Rechtspraak, november 2015 (hierna: Plan) is te vinden op www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/20150120-Plan-Netherlands-Commercial-Court.pdf. Zie ook E. BAUW, *Ars Aequi* 2016, 93 e.v.; R. HERMANS, in *Opstellen aangeboden aan mr. P. Ingelse*, 188-190.

(9) Plan, 6-7, 13-15.

(10) Plan, 9-10.

(11) Bij brief van de Minister van Veiligheid en Justitie van 23 november 2015, *Kamerstukken II*, 2015-2016, 21501-02, nr. 1553, is aangekondigd dat er medio 2016 een wetsvoorstel komt dat het gebruik van de Engelse taal en de wijze van financiering regelt.

goed beheersen(12). Hoe dit laatste zal worden vastgesteld, vermeldt het plan niet. De NCC wordt, ook voor de eerste aanleg, in verband met de benodigde voorzieningen fysiek ondergebracht bij het gerechtshof Amsterdam.

Het NCC zou zichzelf moeten kunnen gaan bekostigen uit de bijdragen van de partijen (de griffierechten in de terminologie van het Nederlandse recht; de rolrechten in de terminologie van het Belgische recht)(13). De omvang daarvan wordt vooraf ingeschat op € 13.500 per partij per instantie, waarbij wordt nagedacht over de mogelijkheid van een instaptarief gecombineerd met een *pay-as-you-go*-systeem(14). Daarbij is ervan uitgegaan dat na tien jaar in eerste aanleg en in hoger beroep tezamen zo'n 125 zaken per jaar worden behandeld, waarvan de helft niet elders in Nederland zou zijn aangebracht(15). Ter vergelijking, de griffierechten in Nederland voor een handelszaak met een beloop van meer dan € 100.000 bedragen vanaf 1 januari 2016 voor niet-natuurlijke personen in eerste aanleg € 3.903 en in hoger beroep € 5.213.

Procederen bij het NCC is mogelijk tot en met het hoger beroep. Daarna staat cassatie open. De procedure bij de Hoge Raad zal vermoedelijk plaatsvinden op de gebruikelijke wijze.

De NCC is bevoegd indien partijen daarvoor kiezen, hetzij vooraf, hetzij nadat tussen hen een geschil is gerezen. Er worden geen eisen gesteld aan het geldelijke belang dat met de zaak is gemoeid.

4. Uit onderzoek blijkt dat rechterlijke specialisatie in bepaalde domeinen loont en dat de rechtspraak van de Rotterdamse 'natte kamer', de Haagse octrooikamers en de Amsterdamse Ondernemingskamer de internationale vergelijking goed doorstaan(16). De arbitragepraktijk bewijst dat in internationale geschillen in het Engels kan worden geprocedeerd, ook wanneer bijvoorbeeld Nederlands recht van toepassing is. De hierboven genoemde initiatieven combineren een zekere ambitie en een pragmatische benadering(17). De betrokken gerechten zullen daarom aan de buitenwereld wel duidelijk kunnen maken waarom zij een aantrekkelijk forum vormen.

(12) Denkbaar is dat deze rechters en raadsheren hun normale aanstelling bij een ander gerecht hebben en voor NCC-zaken naar Amsterdam komen. Uit hoofde van de wet is elke rechter ook rechter-plaatsvervanger bij alle andere rechtbanken en elke raadsheer ook raadsheer-plaatsvervanger bij alle andere gerechtshoven. Zie art. 40 en 58 Wet op de rechterlijke organisatie.

(13) Zie over het Nederlandse systeem S. SOBRIE, 'User pays? Burgerlijke geschillenbeslechting in tijden van budgettaire ademnood', *TPR* 2014(3), 1268 e.v.

(14) Plan, 12-13.

(15) Plan, 15.

(16) Anita BÖCKER, Tetty HAVINGA, Alex JETTINGHOFF, Carla KLAASSEN en Laurens BAKKER, *Specialisatie loont?! Ervaringen van grote ondernemingen met specialistische rechtspraakvoorzieningen* (2010), www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/RM%20specialisatie%20loont.pdf.

(17) Vgl. ook X.E. KRAMER, *TPR* 2014(4), (1745) 1782.

Of beide initiatieven een succes zullen worden, zullen tijd en ervaring moeten leren. Bedrijven en advocaten zullen immers nog een keuze voor deze fora, en vooral voor de NCC, moeten maken. Daarbij zullen bestaande, soms ingesleten, keuzepatronen moeten worden herzien. Als in bepaalde markten een keuze voor bijvoorbeeld Londen als forum is versleuteld in de standaarddocumentatie van de transactie, lijkt een keuze voor een ander forum al weinig waarschijnlijk. Maar waar dergelijke keuzes minder in de praktijk zijn vastgeroest, zijn er meer kansen. Vooral in de aanloopperiode zal erop moeten worden ingezet dat partijen daadwerkelijk de keuze voor de NCC maken. Het doorrekenen van verschillen in verwachte kosten zou voor *general counsels* van bedrijven en de CEO's en CFO's daarvan, afhankelijk van het geldelijk belang en het type zaak, wel eens een relevante factor kunnen worden.

Ook elders staan de ontwikkelingen niet stil⁽¹⁸⁾. In het bijzonder voor de NCC geldt dat men waarschijnlijk behoefte heeft aan oriëntatiepunten of *benchmarks* om te helpen bepalen waar men staat en op welke ontwikkelingen zou moeten worden ingezet⁽¹⁹⁾. De NCC zou zich de vraag kunnen stellen met 'wie' men internationaal te maken heeft.

Voorts is de vraag of men zich alleen op het internationale karakter van de zaken zal moeten instellen door aanpassing van procesregels en procespraktijk en de daarbij aangeboden faciliteiten⁽²⁰⁾. Ook de aantrekkelijkheid van het materiële recht speelt immers een rol bij de keuze voor een bepaald forum⁽²¹⁾. Die rol is bij het type zaken dat bij de NCC zou moeten komen wellicht nog groter dan in octrooi- en vervoerszaken waarin meer sprake is van uniform recht. Uitgaan van eigen kracht lijkt hier het devies te zijn. Maar tegelijkertijd zal ook een kritische blik moeten worden geworpen op bepaalde kenmerken van het eigen recht, voor zover althans de rechter daarop enige invloed kan uitoefenen. Een NCC die zich voornamelijk met internationale zaken bezig houdt, zal mogelijk ook een jurisprudentie moeten ontwikkelen die zich juist kenmerkt door de aard van dat zaaksaanbod. Met name in het contractenrecht zou dat van betekenis kunnen zijn⁽²²⁾.

(18) B. WESSELS, 'Rechtspraak zoekt marktspecialisatie', *WPNR* 2016/7103; E. BAUW, *Ars Aequi* 2016, 93.

(19) Vergelijk bijvoorbeeld het bij noot 15 genoemde rapport over de positie van de natte kamer van de rechtbank Rotterdam, p. 87-94.

(20) Diverse suggesties werden al gedaan door R. HERMANS, in *Opstellen aangeboden aan mr. P. Ingelse*, (188) 192 e.v.

(21) R.J.P.L. TJITTES, 'Een Netherlands Commercial Court vereist reclame voor Nederlands recht', *RMThemis* 2014(6), 261.

(22) Vgl. R.J.P.L. TJITTES, 'Contractenrecht voor luilakken', *RMThemis* 2016(1), 1-2; H.N. SCHELHAAS, 'Een commercial court in Nederland?', *NTBR* 2014(43), 354; M.H. WISSINK, 'Legal certainty and the construction of contracts in Dutch law', in: A.G. Castermans e.a. (red.), *Foreseen and unforeseen circumstances*, BWKJ 27 (Den Haag: Kluwer 2012), 41-55; H.B. KRANS, 'De werfkracht van het Nederlandse privaatrecht: op naar een systematische benadering?', *NTBR* 2011(8), 67-68.